

Zakaj imaš, narava, zelene lase?

Kaja Teržan

Mlada ženska zanosi. Niti ne več tako mlada. Pred desetletji je bilo sedemindvajset let že kar zrela starost za te reči ... Kakorkoli. Zanosi nenačrtovano, nepričakovano. Znotraj nje se začne proces rasti novega organizma, bitja, človeka, osebe. Kar tako ... že od nekdaj tako. Njeno telo se na videz upočasni. Postane utrujena, mišice izgubljajo na moči, čustva pa – na novo napišejo njeno osebno zgodovino. Lepi in manj lepi spomini prihajajo na plano enako nenapovedano kot novo življenje. Jih bo izločila iz svojega telesa ali jo bodo naredili za še eno od mnogih – še eno neizpolnjeno, tragično podobo (slovenske) matere. Toda ona je sodobna ženska (le kaj to pomeni?). Ve: dovolj je neljubljenih otrok in resigniranih starcev.

Z vsó predpisano v nemo se loti branja strokovne in druge nosečniške literature. Šteje tedne in bere o tem, kako naj se počuti, kaj vse že ima njeno drobno bitje in kaj vse mu še mora zrasti. Veseli se ultrazvočnih pregledov. Tako so jo vzgojili filmi in družinske televizijske nadaljevanke. Toda dnevno počne običajne reči – z izjemo nočnih plesnih zabav in vaj, seveda. Skoraj bi pozabila na novo stanje, če je ne bi vsake toliko zbudilo v trebuhu in če ta nenazadnje ne bi začel rasti ... Razmišlja o času – prej, zdaj in potem – in se čudi naivnosti načrtovanja svojega življenja. Kot samozaposlena v kulturi, kot plesalka sodobnega plesa je sicer vajena nepredvidljivih razpletov in praznega prostora, ki se širi kot naše ljubo veselje – prostor brez dela je namreč prostor za vse, česar ne bi smelo biti. In tako si je, namesto, da bi pripravljala projekte, plesne predstave in podobno, kruh služila večinoma s kelnarjenjem in na ta način delala konkurenco ubogim študentom. Pa vendar se je kdaj utrnila kakšna svetla zvezda, plesni projekt, ki je nahranil lačno dušo in nasitil tudi one, ki so jo gledali. No, vsaj nekatere izmed njih. Imela je pač svoje načine in kdor ima svoje načine.

Toda odslej bo vse drugače. Že zdaj je. Veliko hodi v naravo in se ne more načuditi neverjetni samoumevnosti, s katero se zdi, da narava, gozd, uravnava življenja stoterim živalim, rastlinam ... Vse se zdi kar tako, mimogrede. En potok tu, gosto drevje tam, strmo pobočje do višinskega travnika in pred-

vsem mnogo vremenskih pojavov. Primerja svoje telo s tem velikanskim ustrojem in si misli, da so pravi vremenski pojavi njenega telesa pravzaprav čustva, le da je njihovo menjavanje bolj radikalno. Toda, kaj pa ona ve; v najbolj živi naravi zares še ni živela. Ekскурzije, izleti, razna taborjenja, a še ta v bolj ali manj civiliziranih območjih z vodo in elektriko ... Res, kaj pa ona ve o naravi. V šoli so jo učili o naravnih pojavih z vidika geografije, kemije, biologije, nekaj malega je celo doživela pri likovnem pouku – toda planet Zemlja je zanjo le grafični prikaz na multimedijem portalu. Da naše telo, tako kot naš planet, prekriva sedemdeset odstotkov vode, da njen otroček plava v vodi in se premika kot kakšen astronaut – vse to so zgolj podatki. Toda ne bi smeli biti le podatki – tako razmišlja bodoča mamica. A ključne povezave, argumenta – nima.

Tedni minevajo, telo se spreminja, oba se. Navajata se drug na drugega in urejata prostorske odnose na skrajno miroljuben način. Do določenega trenutka bosta iskala nekakšno ravnovesje ... potem bo moral eden – in ve se, kateri – zapustiti začasno okolje. Brez posebnega prigovarjanja, skoraj samoumevno. In če ne bo izgledalo »samoumevno«, ne bo dobro. Žal pa se ona ne ukvarja toliko s filozofskimi postavkami, poglobljeno refleksijo, zavestjo in s prijetnim sanjarjenjem o tem, kako bo, ko bo. Ima namreč precej opraviti z birokracijo in z družbenimi odnosi, vezanimi nanjo. In ko je končno, po spletu naključij, spoznala pravice, ki pripadajo njenemu družbenemu statusu v skrajno formalnem smislu, se je podala na pot iskanja konkretnih informacij, napotkov o ustreznih postopkih, da svoje pravice uveljavi.

Zataknilo se je seveda kar na začetku. Čeprav od svojega ginekologa ni pričakovala nobenih posebnih tretmajev (saj jih tudi ne potrebuje – z njo je vse v redu), je bil neverjetno velik podvig, da je s svojo sicer povsem običajno komunikacijo, ki jo je v ta namen naredila še bolj jasno in zdravorazumsko, prišla nekam blizu njegovega polja zavedanja. In čeprav se je seveda strinjal, da v občutljivem času nosečnosti ne more opravljati svojega poklica (spomnimo: je plesalka), se ni toliko strinjal s

svojo za kanec dejavnejšo vlogo pri tem, in sicer da bi ji napisal dva skromna preprosta stavka na mali listek, kjer s poudarjenim tiskom zgoraj piše »Zdravniško potrdilo«. Da torej napiše, da delo, ki ga opravlja, ni primerno za nosečnico. To strokovno

Ko sem se prvič pobrila, po glavi seveda, je bil razlog izključno praktičen. Imela sem srednje dolge lase in na živce mi je šlo, ko sem na plesnih vajah z njimi brisala tla, tuširala ljudi okrog sebe in poskušala gledati skozi nepregledno zaveso, ki

Človek se od nekdaj boji praznega prostora, človeka brez zgodbe, ženske brez las, otrok brez staršev. Bojimo se travm in jih s tem ustvarjamo. Naravi dajemo besedo le takrat, ko od nje zahtevamo, da nas pomiri in nas zopet sestavi skupaj.

mnenje je nazadnje vendarle prispelo na omenjeni listič, ki ga je vestna nosečnica nato skrbno spravila v materinsko knjižico in ga odnesla osebnim zdravnici, da ji je končno, konec tretjega meseca, odprla bolniško. Pustimo dejstvo, da je še vedno živela na partnerjeve stroške, in pustimo vprašanje, kako bi se v svoji situaciji znašla brez njegove pomoči ... No, seveda so ustrezni strokovni lističi potem odromali naprej do posebne zdravniške komisije, ki je strokovno presodila in odmerila cel mesec bolniške za stanje, ki bo ostalo enako oziroma še bolj resnično v naslednjih nekaj mesecih. Pustimo pri miru tudi dejstvo, da je za ustrezno izplačilo potrebno, da preteče več kot trideset delovnih dni. Ampak, kdo pa vendar rad posluša in bere o takšnih zadevah? Pustimo birokracijo in družbo, ki je itak ...

Pa vendar razmišljujočo umetniško dušo spravlja vsa zadeva v nemir. Čas, ki je porabila za prigovarjanja in uveljavljanje neke svoje »naravne volje«, obvisi na njeni vesti kot nejasna sled občutka krivde. Mar prosi preveč? Če je narava vsaj na videz ali od daleč ali pač le iz neke perspektive logična in »materinsko samoumevna«, potem pravice človeka spričo nje oziroma človekova zavest o njih in o sebi samem le v zadregi stopiclja: »Morda, prosim, ali smem tudi jaz ... saj veš, tako v miru opraviti svojo materinsko dolžnost?«

Morda pa sem krivična do narave, ko ji takole pripisujem »materinsko samoumevnost«. Ko se mi zdi logično, da je gozd, da je travnik, da so infokemikalije, s katerimi žuželke in druge živali urejajo svoje biološko-socialne odnose ... in naprej, da je zemlja, da je voda, da so gore ...

In žensko telo, kaj je logičnega na ženskem telesu? Spolovilo, ustrezni hormoni, fiziognomija obraza ali morda tudi dolgi lasje?

mi je ob večjih sunkih padala na obraz. Takrat nisem razmišljala o tem, kaj si bo kdorkoli mislil o tej moji gesti ... Nisem si niti predstavljala, v kakšnem kraju pravzaprav živim. Če ne že drugje, imajo ljudje vendar priložnost videti pobrite punce na televiziji in tudi kakšne prav slavne so med njimi. Najbolj očitna in najbolj neškodljiva je gotovo Sinead O'Connor. Je pa treba najprej povedati, da sem takrat živela v Škofji Loki, ki pač ne slovi po dovtetnosti za spremembe ... Od tedaj naprej so bili moji dnevi drugačni. Bilo je, kot da nosim na telo pribit transparent z državi sovražnim govorom. Mislite, da pretiravam – pa ne. Ljudje so se obračali za menoj, kot voda, ki sili v notranjost vrtinca. Priznam: od začetka mi je bilo vse skupaj zelo zanimivo in na trenutke sem prav uživala – ne toliko zaradi pozornosti same, pač pa zaradi resnično povsem novega doživljanja stvarnosti, sebe, soljudi. Bilo mi je, kot da sem vstopila v neko vzporedno življenje, kjer je bil vsak moj korak zapisan v veliko knjigo dejanj.

Pravijo: človek se vsega navadi. Jaz pravim: človek se vsega naveliča. Moja izkušnja je ta, da se človek naveliča predvsem ljudi, ki se nikakor ne morejo nečesa navaditi. Name se niso. Pogledi in pripombe mimoidočih so me počasi začenjali motiti. Še zlasti so blestele stare mame, ki so že na daleč usmerile svoj pogled na čudo, ki jim je prihajalo nasproti. Najbrž so bile že tako slabovidne in niso verjele, da je tisto, kar vidijo – resnično. Torej, da je pred njimi punca brez las. Čeprav sem lase seveda imela – ravno toliko milimetrov, da se je videlo temno pobočje. Morda je bila težava tudi v tem, ker se poleg tega nisem ravno ženstveno oblačila in tudi nisem imela dovolj poudarjenih naravnih oblin, torej prsi in zadnjice. Nek gospod mi je dejal, da je ugotovil, da sem ženska, zaradi mojih trepalnic in oči. Še dobro, da imam oči. A po opisu sodeč, bi človek lahko sklepal, da je pobrita podoba, ki je svobodno hodila po Škofji Loki, le nekakšna izmaličena nejasnost, ki bi ji težko naredili splošno

ime – človek. Seveda, zdaj pa res pretiravam; vendar ne morem drugače opisati občutij, ki so me takrat prevzela.

Da sem postala vsestranski predmet razprave in končno tudi referenca za identitetno reprezentacijo someščanov, se je kazalo tudi tako, da so bile vanjo vpletene prav vse generacije. Otroci – ki so, kot veste, ne le podobe svojih staršev, pač pa dobesedne replike njihovih predsodkov in nazorov – so cukali svoje mame za rokav in nič kaj vljudno na glas spraševali (seveda z namenom, da bi jih slišala): »Mama, kaj je to? A je to fant?« In mama je, nič kaj diskretno, zapičila svoje prodorne oči in na glas odgovorila (seveda z namenom, da bi jo slišala): »Ne, mislim, da je punca. Ne vem. Lahko jo pa vprašaš.«

Na pošti, za okencem, uslužbenka – nič kaj sramežljivo: »Vas lahko nekaj vprašam?« In ne da bi počakala na odgovor, nadaljuje: »A je to vaš stil ali ste bolni?« Takrat sem imela dober dan in sem se začela smejati ... Nato pa sem rekla, da bolj stil kot bolezen. Če naj že izbiram tako, črno-belo.

Bili pa so tudi taki, ki so pristopili z nekim, recimo mu neoliberalnim duhom, češ, saj punca ne more biti tako nora, kot izgleda oziroma – za vsako čarovnijo stoji trik ... in so poiskali racionalnejšo razlago. Taka je bila moja sosedka, sicer gospa zrelih let, ki mi je zatrjevala, da podpira mojo odločitev, saj si bom na ta način močno okrepila lase in potem bodo resnično zdravi in lepi. Zaman sem ji govorila, da to ni le enkratno dejanje, temveč pa ga imam namen redno obnavljati. In ko me je po pol leta še vedno srečevala z nekaj milimetri na glavi, je morda vendarle nekje tiho v sebi začela premišljevati o drugih razlagah. Kakorkoli. Počasi sem začela pogrešati svojo prejšnjo relativno neopaznost in odločitev je padla. Pustila jih bom rasti, hočem mir! Malo pa sem tudi prestrašila same sebe, saj sem opazila, da sem postala nestrpnjša do ljudi, včasih celo sovražna. Če je kdo dolgo časa buljil vame, sem ga prestrelila z očmi in glasno zavpila: »Bu!« Uboge stare gospe so povesele pogled in če bi zmogle, bi v tem trenutku razkrinkanja najraje stekle proč od mene. Psihološko-sociološki eksperiment, ki je bil v začetku prav zabaven, neškodljiv in čisto oseben, se je prevesil v radioaktivno sevanje, škodljivo zame in za druge. Prek sovražnosti do ljudi, do njihovih odzivov, sem spoznala marsikatero svojo temno plat in ni mi dobro kazalo.

Torej, ja: lasje so zrasli, jaz niti ne. Spet sem imela dolge. Tokrat so bili povsem drugačni – svetlejši in valoviti, resnično lepi, pravzaprav. Moja sosedka je imela prav. Toda izkušnja s pobrito glavo me je močno zaznamovala. Odslej sem poskušala vsaj na zunaj delovati popolnoma »normalno«, skratka čim manj

opazno, čim tiše ... kot čistokrvna Slovenka. Dobro mi je delo to pretvarjanje. A sebi ne moreš ubežati, pa naj se še tako trudiš. Ker sem bila že od otroštva čustveno izrazito ekspanzivna, sem vedno težko usklajevala svoja osebna hotenja z družbeno realnostjo. Starša sta mojo pretirano čustvenost smatrala za mojo največjo šibkost, medtem ko so v mojih očeh vsi drugi izgledali skrajno hladni, nedojemljivi, frigidni – pa ne zgolj v seksualnem smislu (sicer pa prosim, naj se tega ne ločuje preveč od drugih vidikov osebnosti).

Leta so minevala, moji odnosi z ljudmi pa so bili vse bolj težavni. Vendar tokrat z moje strani. Nisem bila iskrena, ker sem presodila, da bi to bilo za ljudi prevelik zalogaj. Furala sem podobno punčke, na pol žive, na pol mrtve. Zelo prikladna za fante, moške, ki bi izkoristili nežno bitje, zato da bi se počutili močne.

Pravzaprav sem se počutila ženstveno, a na način, ki mi ni ugal. Presodila sem, da je občutek ženstvenosti izrazito relativen in družbeno konstruiran. Enostavno si nisem (več) verjela.

Vsega je enkrat konec. Ni več šlo naprej, ne tako. Spomnim se, bil je izrazito čustven moment. Neki fant me je močno prizadel. Dojela sem par reči. In se spet pobrila. Takoj, ampak res takoj, mi je odleglo. Ja, to sem jaz, izvzeta iz konteksta družbenih določil. In naj se ve: to ni bil upor, to je bil izstop. Poleg tega sem tedaj že živela v Ljubljani in verjela sem, da so tu ljudje vsaj malo bolj normalni, malo bolj strpni, da se raje ukvarjajo s sabo in s svojo pomembnostjo kot pa z neko mimoidočo pobrito punco.

Z osvoboditvijo izpod želje po moškem in po ženski samopotrditvi sem izzvala nasprotni učinek od želenega in spodbudila zanimanje drugačnih moških profilov. Ne več mamini sinčki, pa vendar še ne celi moški ... naj to vsakdo razume, kot hoče. No, vsaj nekaj časa mi je bilo popolnoma vseeno za druge – kaj si mislijo o kateremkoli vidiku moje osebnosti. Toda po svoji starodavni navadi in sociološki senzitivnosti sem prej ko slej spet prišla do neželenih situacij. Med drugim sem spoznala, da sem večkrat, vse prevečkrat brana kot lezbijka in tudi lezbijkam samim sem postala všeč – preveč za moj okus. Ja, lezbijk v Škofji Loki ni bilo – očitno so se bale, da bi jih sežgali na kakšni novodobni verbalni grmadi. Kakorkoli, spet sem spoznala svojo novo temno plat. Nestrpnost do lezbijk. Sicer ni šlo za klasično nestrpnost. Že od nekdaj imam nekaj zelo dobrih prijateljic, ki so lezbijke. In z njimi nimam nobenih težav. Nasprotno. Motilo pa me je dejstvo, da je moja pobrita glava postala znamenje nekakšnega upora, skozi katerega sem bila neposredno označena za nekoga, ki s svojo »odločnostjo« simpatizira z ženskami – in potemtakem ne potrebuje moškega, ali kaj ...? Čeprav, ko zdaj gledam nazaj, vidim, da nisem ničesar razumela. Sploh pa ne lezbijk in njihove situacije.

Na svetu obstaja nešteto noro odbitih svojevrstnih stilov ljudi in njihovih pričesk, pa je pobrita ženska glava vendarle vedno razumljena v nekem specifičnem družbenem pogledu in vedno ima opraviti s spolom in z uporom in z neko posebno komunikativno ali proti-komunikativno držo. Dolgo sem se spraševala, kaj je bilo prej – moje specifično notranje počutje, ki je želelo osvoboditev (in ne upora) od vsakršnih kontekstualnih določil, ali pa družbena branja, ki so počasi in po malem začenjale pronicati v mojo na videz avtonomno notranjost ... in s tem sprožila odpor (ne upor) mojih sicer miroljubnih načinov delovanja. Ker sem dolgo časa delala v lokalu, sem bila dnevno izposta-

Človeško ustvarjalnost bi morali najprej pobriti na nulo in se zazreti na gladino morja ...

Nato pa nameniti minuto molka za vse naše zmote.

vljena takemu pronicanju. Pa vse, kar sem kadarkoli želela, ni bilo nič drugega kot to, da sem, kar sem, in da me ljudje pustijo pri miru. A to je očitno prevelika zahteva. Moja naivnost je kriva, da mislim, da bodo drugi do mene takšni, kot sem jaz do njih. Vendar bolj, kot sem se krčila in se zapirala v svoj mali nevsiljivi svet, bolj so ljudje postajali radovedni in nestrpni ... V plus in v minus. Toda, kot rečeno, meni je vseeno – plus ali minus, nič od tega mi ne koristi. Ali se kdo kdaj zgraža nad naravo in se čudi njeni vztrajni zeleni barvi – mar ni prav ta zelena upor civilizirani sivini asfaltnih cest in blokovskih naselij? Zakaj, Mati Narava, imaš zelene lase?

No, ljudje so vztrajni. Imela sem redno stranko, gospoda z očali in plešo, ki je prihajal na deci belega vina in je imel lastno teorijo in svojevrstno radovednost v povezavi z mojim izgledom. Neko popoldne mi je rekel: »Jaz te vidim. Ne moreš se skriti. Lepa ženska si. Zakaj se skrivaš?« A ni bil zadovoljen z mojim skromnim, to je – molčecim odgovorom. Naslednjič je poskusil drugače: »Ti si drugačna, ane? Veliko premišljuješ ... imam prav, ane?« Še nekajkrat je poskusil in mislim, da nikoli ni bil povsem zadovoljen ... kot bi hotel prodreti v neko uganko, ki si jo je zastavil preveč drzno.

Spomnim se tudi neke punce, imela je zelo kratke lase. Ni bila ravno pobrita, a videlo se je, da je nedolgo nazaj še bila. Kot vsi identifikacijski manijaki se mi je tudi ona že od daleč nasmihala in samo čakala sem, kdaj bo rekla, kar ima za reči. In tudi je: »Veš, tudi jaz sem se dolgo brila, čudovit občutek, ali ne?« – »Seveda, zato sem pobrita,« sem odgovorila. A ona je merila dlje. In zaslutila sem še eno manijaško težnjo ... nisem želela nadaljevati pogovora, pa me nekako ni spustila. Nato mi je večkrat poudarjeno črkovala ime neke spletne strani, ki jo je navdihnila za to dejanje. Mislila sem si, ljubi bog, pa ja ne rabiš interneta, da se srečaš s sabo. Pa dobro, sem si rekla, poglejmo to spletno stran, mogoče je pa resnično impresivna. Na njej sem našla ogromno videoposnetkov pobritih punc, ki so na dolgo in široko in z vso družbeno angažiranostjo in patološko resnostjo govorile o svojih mnenjih v zvezi s tem in onim. Zelo dobro se spomnim, da sem bila jezna, zelo jezna. Zakaj

se moramo ljudje vedno tako bedno in strahopetno ideološko povezovati v neka združenja, skupine, zavode in kaj vem, kaj še vse? Saj ne rečem, določene skupine in družbena gibanja so morda nujna za napredek družbe, a prav vsa le ne. Na vsakem koraku se lahko včlaniš nekam, kjer lahko postaneš del nečesa

osebljena, ne bi želela biti. Drevesa okrog trgovinskih centrov, utesnjeni akvariji in psi na prekratkih povodcih, ki izkušajo meter krat meter življenjskega prostora ter, vsaj tako se sliši, še sami ne vedo, zakaj lajajo. Morda jim tako veli goli nagon in ne nujno stiska.

V resnici je to, v kar absolutno verjamem – moj jezik, moj materni jezik, slovenščina. In če to ni dediščina v pravem pomenu besede, potem ni nič. Na nas pa je, da se odločimo, kaj bomo obdržali, kaj bomo ponesli naprej in česa (več) ne potrebujemo.

in se lahko transparentno strinjaš z nečim in skoraj avtomatično tudi ne strinjaš z nečim drugim.

Kaj se je zgodilo z menoj? Kako sem lahko z enim samim dejanjem povzročila tak osebni umski pretres? Pobriala sem se zaradi želje po občutku svobode, nato pa sem si pustila rasti lase iz istega razloga – da bi svobodno dihala v miru – sama zase, ne za druge. Je tu kaj narobe? Lahko bi preprosto povzela, da se preveč ukvarjam z drugimi ljudmi. Toda moj svet ni ločen. Nikogaršnji ni. Ne vem, morda sem preveč podobna vodi in vse enostavno prehaja skozi mene in to vlačim s sabo kot reka. Določene stvari potonejo, določene se zadržijo na bregu, ostale gredo z mano vsepovsod, kamor grem.

V četrtem razredu osnovne šole je bila moja razredničarka zanimiva ženska, ki se je kmalu zatem upokojila. Imela je specifičen odnos do narave in razumevanja človeka v njej. Lahko pa tudi, da je bilo to le del predpisane snovi in jo je ona le bolje podala ali izpostavila. Nikoli ne bom pozabila, ko je govorila: »Narava je živa in neživa. Narava so rastline, živali, ljudje ... in narava so gore, kamni, reke ... Narava je okrog nas in mi smo del nje.« Koliko te zavesti premore človek s svojim običajnim jutranjim vprašanjem: »Kaj naj danes oblečem?« Ali s pogovorom z zakoncem: »Kaj misliš, bi za najino obletnico povabila tudi sodelavce iz službe?« Ali s skrbjo bodoče mamice: »Kaj pa, če je zdaj konec z mojimi sanjami?«

Kdo sem, ko prepričujem ljudi, da nisem takšna kot vsi ostali? Ali naj to samospraševanje obsodim kot otročje in naivno? Si lahko dovolim ostati, kjer sem, medtem ko se narava – tista okrog – širi in krči skupaj z ljudmi. Oziroma ljudje krčimo njo ... in jo transplantiramo na kraje, kjer si morda sama, po-

Nekoč sem imela psičko, no, v bistvu je bila kar del družine – ime je dobila po prvi človeku podobni prednici, še pred *homo sapiens* – odkritje, ki je neko popoldne v obliki dokumentarca priromalo tudi do naše dnevne sobe ... in mati je rekla – zakaj pa naj ne bi bila Lucy! Imela je že štirinajst let, ko sem se bila sama prvič sposobna učiti od nje. Kot labradorka je imela nenasitno željo po hranjenju in njen vsak korak se je zdel namenjen le temu, da bo ujela sled, ki jo bo vodila do hrane. Jedla je vse; tudi predelano hrano, torej določene iztrebke. Ker so prisrčni škofjeloški kmetje radi metali odvečno meso ubitih živali kar tako nekam med drevje, v naravo, je naša Lucy večkrat skrivnostno ušla in se vračala domov z dvojno težo – že od daleč si jo videl, ko se je opotekala kot kak alkoholik in se nato zvrnila na tla pred domačimi stopnicami – stopnice so pač prevelik zalogaj ... Nato je čez uro ali dve seveda vse skupaj po hitrem in bolečem postopku izbruhala iz sebe. In lahko smo se grebli za privilegirano delo čistilca njene svinjarije.

Toda to ni bistveno. Bistveno za moje spoznanje je bil nek povsem običajen trenutek na sprehodu, ko je Lucy, tokrat malo bolj kot ponavadi, vlekla v vse smeri – imela sem jo na povodcu in več kot očitno je bilo, da se danes res ne strinja s tovrstnim pristopom. Njene želje je, kot omenjeno, vodila ena sama osnovna želja, ki ni bila več potreba, pač pa obsesivna želja – želja po hrani. Bolj kot sem jo vlekla k sebi, da bi jo odvrnila od vseh možnih skušnjav, vonjav, potencialnih ostankov take in drugačne hrane, bolj nemirna je postajala in bolj je vlekla in prišlo je do trenutka, ko je nisem več videla kot psa, pač pa sva se gledali iz oči v oči in se srečali. In se izravnali. Zdelo se mi je, da mi pravi: »A misliš, da si ti kaj boljša?« Jasno mi je bilo, kaj to pomeni. Tudi mene iz dneva v dan vodijo želje, ki so že davno prerasle moje naravne biološke potrebe. In vse, čeprav so različne, vodi ena sama želja, da bi se osvobodila vsega ... sebe. A

bolj, ko se tega zavedam, bolj norim in vlečem na konce, kjer me ni. Kajti jasno mi je, da se moram najprej najti, če se želim odvezati od sebe same. Lasje morajo zrasti do konca. Otrok mora rasti od začetka do konca in šele čez devet mesecev je čas, da začne ... da se prereže ena in nato še vse ostale – popkovine. Lahko bi rekli, da je vse skupaj preprosta avto-psihološka projekcija mojega uma in da je pes pač pes, človek pa človek, ki misli, da razume govorico živali in narave kot take (kot kakšne?), vendar bi se s tem spet nepotrebno oddaljili ... in ne pišem, da bi se opravičujoče zagovarjala, zato grem dalje.

Umetnost je preširok pojem, da bi se potopila vanj, a vendar je ključen in brez te reference je vsakršen govor o naravi površinsko sprenevedanje. Ko ti kot odraščajočemu nadebudnemu umetniškemu ustvarjalcu pomembnejša oseba reče, da si »naravni talent«, si misliš – itak! In se dobro počutiš ... Dokler ti ista oseba ne reče: »Če bi se še malo discipliniral in potrudil, bi lahko delal resnično dobre reči.« Seveda, prav ima, toda: kaj pomenita besedi *disciplina* in *trud*? Ali nam je jasno, o čem govorimo? Ali disciplina in trud pomenita vestno ponavljanje enih in istih gibalnih in plesnih kodov in, ko jih usvojimo, njihovo nadgradnjo? Ali pomenita neskončno risanje kock, valjev, človeških teles? Že od nekdaj ponavljamo osnove po istem principu, pa vendar sodobna umetnost obstaja in prekinja s tradicijo ... a s čim resnično prekinja? Zakaj je vsem tako samoumevno, da se znanje nadgrajuje, kopiči, da se človeška ustvarjalnost *gradi* na temeljih svojih najosnovnejših spoznanj? V redu, toda – kakšna so ta spoznanja? Predvsem pa, čigava so? Kaj pomeni fraza, da moraš pri ustvarjanju biti iskren? Koliko pa si lahko resnično iskren, ko gradiš svojo umetnost na temelju posredovane dediščine v teoriji in praksi? Jaz menim, da bi morali človeško ustvarjalnost najprej pobriti na nulo in se zazreti na gladino morja ... Nato pa nameniti minuto molka za vse naše zmote.

Saj je vendar tudi narava sposobna do golega obrati drevesa; ogenj lahko v zelo kratkem času pomete s hektarji gozda; veter v obliki orkanov izravna hiše z zemljo ... in svet zaradi tega še ni umrl. Nasprotno, poustvari se – na novo, malo drugače. A človek se od nekdaj boji praznega prostora, človeka brez zgodbe, ženske brez las, otrok brez staršev. Bojimo se travm in jih s tem ustvarjamo. Naravi dajemo besedo le takrat, ko od nje zahtevamo, da nas pomiri in nas zopet sestavi skupaj. Ra-

zni dopusti na morju in izleti v gore in rehabilitacijski centri na podeželju ... da bomo še naprej vozili naša življenja po cestah, ki jim je že davno potekel rok trajanja. Živilska industrija je le ena od mnogih takih cest. Kemija na krožnikih je postala samoumevna realnost. Prav tako pohlepna politika in obubožani državljani. Izgubljena mladina pa tako ali tako zahteva svoje poglavje. Zakaj vse poti vodijo v Rim? Morda pa obstaja življenje tudi drugače ... Navsezadnje ustvarjalnost nima stalnega naslova le v polju umetnosti. Je enako doma v znanosti in vsakodnevnem življenju, zato resnično ni potrebe, da bi še naprej ločevali ljudi na skupine glede na njihove manjšinske, bolezenske, družbene, spolne identitete.

Ekstrakt vseh nas je vsako naše telo, ki misli in se premika in nič drugega ni v življenju bolj zavajajočega kot želja po izravnavanju skozi kategorizacijo in interpretacijo. Stereotipi, v katere se ujamemo, še preden se zavemo ... Avtonomnost mojega telesa je moja beseda. Ampak kaj naj s tem?

Upravičeno bi lahko bili jezni name, ki sem tako grdo govorila o dediščini. V resnici je to, v kar absolutno verjamem – moj jezik, moj materni jezik, slovenščina. In če to ni dediščina v pravem pomenu besede, potem ni nič. Na nas pa je, da se odločimo, kaj bomo obdržali, kaj bomo ponesli naprej in česa (več) ne potrebujemo.

Ne vem, kakšna mati bom, kako me bo videl moj otrok in kako se bo vse skupaj izteklo. Slutim, da otrok ni nepopisan list in poskušala bom prisluhniti jeziku, ki ga bo prinesel ali prinesla s seboj. Mogoče bom z njegovo ali njeno pomočjo lažje razumela naravo – torej naravo v najširšem pomenu besede.◆

Ilustracija: Karl Belvedere

**PODPRITE
NEODVISNE
MEDIJE!
OGLAŠUJTE
V REVIMI
RAZPOTJA.**

urednistvo@razpotja.si